

«وقایع اسرائیلیه» سیاست‌های جمعیتی اسرائیل با تمرکز بر حفظ نسل و تداوم

جمعیت در شرایط بحران را مورد بررسی قرار داده است

اسپریم‌هایی برای تراکم جمعیت

پوریا سلطانی زاده

در اسرائیل، سیاست‌های جمعیتی به حفظ و تقویت نسل به‌ویژه در شرایط بحران تأکید دارد. برداشت اسپریم پس از مرگ (PMSR) نمادی از این رویکرد است که برای حفظ جمعیت و تداوم نسل، حتی در شرایط جنگی، به‌کار می‌رود. این اقدامات که با حمایت دولتی و اجتماعی همراه است، نشان‌دهنده اهمیت بالای جمعیت در سیاست‌های اسرائیل است؛ هرچند که با چالش‌های اخلاقی و دینی روبه‌روست.

وقتی دکتر هاداس لوی شنید که نامزدش، کاپیتان نتانل سیلبرگ ۳۳ ساله، در ۱۸ دسامبر ۲۰۲۳ در غزه کشته شده، نخستین واکنش او این بود که «این خبر نمی‌تواند حقیقت داشته باشد». با این حال پس از لحظه‌ای، فکری عمیق‌تر به ذهنش رسید: «می‌خواهم بچه‌اش را به دنیا بیاورم.» دو سال بعد، در ۱۱ ژوئن ۲۰۲۵، لوی ۳۵ ساله به نخستین زنی تبدیل شد که از طریق برداشت اسپریم پس از مرگ، نوزادی را به دنیا آورد که پدرش در جنگ کشته شده بود. این تولد علاوه بر اینکه برای لوی یک معجزه به نظر می‌رسید، نمایانگر تلاش‌های مستمر برای زنده‌نگه داشتن یاد و نام نتانل بود. لوی در گفت‌وگو با تایمز او اسرائیل، بیان کرد: «تا زمانی که بچه به دنیا نیامده بود، هنوز در سوگ نتانل بودم، اما حالا می‌توانم هر روز صبح از خواب بیدار شوم و احساس شادی کنم.»

جنگ با زمان

قبل از ۷ اکتبر ۲۰۲۳، فوکس ویزمن، مدیر واحد باروری مردانه و بانک اسپریم یک بیمارستان در اسرائیل و همکارانش، به طور معمول تعداد کمی از موارد PMSR (استخراج اسپریم پس از مرگ) را در طول سال انجام می‌دادند، اما پس از ۷ اکتبر اوضاع به طور ناگهانی تغییر کرد. از همان روزهای ابتدایی آن‌ها با تعداد زیادی از درخواست‌ها مواجه شدند که خواهان انجام PMSR بودند. ویزمن توضیح می‌دهد: «ابتدا، بیشتر تلاش‌های ما بی نتیجه بود. حدود ۱۴۰۰ اسرائیلی در ۷ اکتبر کشته شده بودند و چندین روز طول کشید تا اجساد به طور رسمی شناسایی شوند. زمانی که اولین کاندیداهای PMSR در بیمارستان‌ها رسیدند، در بسیاری از موارد دیگر دیر شده بود و هیچ چیزی برای کار کردن وجود نداشت.» این بحران باعث شد دولت و نیروهای اسرائیل، (IDF) خیلی زود وارد میدان شوند و اقداماتی فوری برای اصلاح شیوه‌های موجود کنند. وزارت بهداشت به همراه چهار بانک اسپریم اصلی در مرکز اسرائیل، در بیمارستان‌های ایخیلوف، بیلینسون، شبا و شامیر، یک مرکز فرماندهی ویژه ایجاد کردند. به بیمارستان‌ها دستور داده شد که ظرف چند روز پروتکل‌های شفاف تدوین کنند و محدودیت ۷۲ ساعته پس از مرگ را برای استخراج اسپریم تعیین کنند. همچنین تیم‌های آماده‌باش ۲۴ ساعته برای پاسخگویی به درخواست‌ها تشکیل شد.

مأموریت خاص

مأموریت خاص روزنبلوم در سال ۲۰۰۱ آغاز شد، زمانی که او در حال کار روی یک قرارداد پیش از ازدواج بود و مردی از او خواسته بود که خبر عدم توانایی او در داشتن فرزند را به نامزدش برساند. این مرد گفته بود که در حین خدمت در ارتش به بیماری انگلی مبتلا شده که باعث ناباروری‌اش شده است. روزنبلوم با این درخواست موافقت کرد و ازدواج ادامه یافت. این اتفاق به او ایده‌ای داد که به نظر واضح می‌رسید: مردان باید قبل از خدمت در ارتش اسپریم خود را ذخیره کنند. او یک کمپین راه‌اندازی کرد و کنفرانسی خبری

سرنوشت و تعریف مجدد مفهوم خانواده است؟ درحالی‌که برخی آن را اقدامی حیاتی برای حفظ خاطره و نسل‌ها می‌دانند، دیگران نگران پیامدهای روانی و اجتماعی این اقدام هستند.

اتاق جنگ باروری

با وجود چندین تلاش برای تصویب لایحه‌ای در کنست، پارلمان اسرائیل در طول دهه گذشته هیچ قانونی برای برداشت اسپریم پس از مرگ (PMSR) و بارداری پس از مرگ تصویب نکرده است. همان‌طور که پیش‌تر نیز گفتیم، پیش از ۷ اکتبر، والدین باید دستور قضایی برای استخراج اسپریم از پسر خود و همچنین اجازه‌نامه قضایی برای استفاده از آن دریافت می‌کردند. پس از ۷ اکتبر تحت فشار خانواده‌هایی که برای آن‌ها PMSR خیلی دیر انجام شد، دولت سریعاً «اتاق جنگ باروری» را ایجاد کرد و پیش شرط دستور قضایی را برداشت.

افراط در سهل‌گیری

در بسیاری از کشورهای جهان، برداشت اسپریم پس از مرگ به طور مستقیم ممنوع است. در آلمان، سوئد، فرانسه، مجارستان و اسلونی این فرایند ممنوع است و در بریتانیا، کانادا، هلند، یونان، استونی، ژاپن و جمهوری چک تنها تحت شرایط خاص قانونی انجام می‌شود. در آمریکانیز قانون‌گذاری خاصی در این زمینه وجود ندارد و این روند به طور فزاینده‌ای پذیرفته شده است. اما اسرائیل در این زمینه رویکردی متفاوت و استثنایی دارد و موضعی به مراتب سهل‌گیرانه‌تر اتخاذ کرده است؛ امری که احتمالاً ریشه در سیاستی دارد که برای فرزندآوری ارزش بالایی قائل است و تداوم نسل را اهمیت می‌دهد.

آغاز پرسش‌های پیچیده

فرایند استخراج اسپریم پس از مرگ، تنها گام نخستین و فنی است. سوالات پیچیده‌تر مربوط به استفاده آینده از این اسپریم‌هاست. مجوزهایی که در دوران جنگ صادر شده‌اند، بخشی از یک سیاست ملی منسجم نیستند و به همین دلیل احتمال بازگشت این موضوع به دادگاه‌ها وجود دارد. دستگاه قضایی تنها مرجع دارای اختیار برای تأیید استفاده از اسپریم است. این تغییر سیاست که تا حدی تحت تأثیر رویکرد فرزندمحور خاص اسرائیل است، با شرایط کنونی که توجه عمومی را به سربازان کشته شده معطوف کرده، در پی حمایت خانواده‌ها و سازمان‌های مدنی قرار گرفته است.

اما این طرح علی‌رغم حمایت عمومی با موانع جدی مواجه است و بحث‌های زیادی پیرامون آن وجود دارد. برخی آن را از نظر دینی مسئله‌دار می‌دانند، زیرا با احکام یهودیت در خصوص حرمت جسد و بی‌احترامی به مردگان تعارض دارد. این شکاف بین قوانین دینی و حقوقی اسرائیل، پیچیدگی پیوند ارزش‌های دینی و سکولار را برجسته کرده و آینده تولیدمثل پس از مرگ را در معرض تهدید قرار داده است.

پیامدهای اخلاقی، حقوقی و اجتماعی

فضای پیرامون برداشت اسپریم پس از مرگ، مملو از پرسش‌های اخلاقی، حقوقی و اجتماعی است. در کانون این بحث‌ها مسئله خودمختاری فرد متوفی قرار دارد و این پرسش که تا چه اندازه باید به آن احترام گذاشت و آن را در معادله اخلاقی دخیل کرد. محور مهم دیگر، دامنه حق تداوم ژنتیکی و تلاش برای تعیین این است که چه کسی حق ادعا بر مواد ژنتیکی فرد را دارد.

برای تبلیغ آن برگزار نمود که تیترا اخبار سراسر اسرائیل شد. روزنبلوم در این باره می‌گوید: «مثل یک شوخی بامن رفتار می‌شد. خبرنگاران به من می‌خندیدند، اما در نهایت درباره‌اش نوشتند.» مدتی بعد روزنبلوم شروع به دریافت تماس‌هایی از والدینی کرد که پسرانشان را در حین خدمت از دست داده بودند. آن‌ها اعضای بدن فرزندانشان را اهدا کرده بودند، اما هیچ‌کس به این موضوع اشاره نکرده بود که ممکن است اسپریم آن‌ها حفظ شود. روزنبلوم به تحقیق پرداخت و از پزشکان باروری پرسید که چه چیزی از نظر پزشکی ممکن است. در سال ۲۰۰۲، کیوان کوهن ۱۹ ساله در حین خدمت در غزه کشته شد و مادرش برای کمک به روزنبلوم در روز مرگش مراجعه کرد. او می‌گوید: «می‌دانستم که باید سریع عمل کنیم.» روزنبلوم توانست از دادگاه عالی اسرائیل اجازه بگیرد که اسپریم کیوان استخراج شود، اما زمانی که نوبت به گرفتن حکم دوم دادگاه رسید که منجر به بارداری می‌شد، او با سال‌ها مخالفت مواجه شد.

روزنبلوم ادامه می‌دهد: «نگرش آن‌ها این بود که «مرگ را بپذیرید»، اما ما این را نپذیرفتیم چون می‌دانستیم که تکنولوژی داریم و می‌توانیم آن‌ها را زنده کنیم. این مثل پیدا کردن نفت است، مثل کشف برق. چرا از تکنولوژی که داریم استفاده نکنیم؟» پس از چهار سال و نیم، دادستان کل حکم داد که اگر خانواده کوهن یک زن پیدا کنند که مایل به بچه‌دار شدن از نوه‌شان باشد، دادگاه آماده است تا در مورد استفاده از اسپریم کیوان تصمیم بگیرد. این پرونده جنجالی بود و «ده‌ها» زن با روزنبلوم تماس گرفتند و می‌گفتند که آن‌ها راهی برای داشتن خانواده، پدر بزرگ و مادر بزرگ، دایی و عمه برای کودک و یک پدر قهرمان بدون نیاز به شوهر یافته‌اند. روزنبلوم می‌گوید: «این همه کسانی را که درگیر هستند خوشحال می‌کند. کودک در یک خانواده گرم به دنیا خواهد آمد که می‌خواهند او به دنیا بیاورد.»

۱۲ سال و سه مادر آینده‌نگر طول کشید تا سرانجام کیوان در سال ۲۰۱۳ به دنیا آمد. دوزن به دلیل طولانی بودن فرایند دادگاه از این کار کنار رفتند و باروری آن‌ها کاهش یافت. درحالی‌که روزنبلوم منتظر تصمیم دادگاه در پرونده خانواده کوهن بود، او حداقل ۱۰۰ پرونده دیگر را از خانواده‌های سوگوار پذیرفت. علاوه بر سربازان، او خانواده‌هایی را نمایندگی می‌کرد که پسرانشان را در تصادفات و بیماری‌ها از دست داده بودند. روزنبلوم می‌گوید: «سربازان نقطه خوبی برای شروع بودند، چون ما به عنوان یک جامعه طرف‌دار ارتش هستیم»، اما اهداف او از ابتدا این بود که به هر خانواده‌ای اجازه دهد تا زندگی بعد از مرگ را ایجاد کند، اگر بخواهند.

پدیده‌ای غریب در دنیا

در دو سال گذشته، برای دست‌کم ۲۵۰ سرباز و نیروی امنیتی که در جنگ کشته شدند، فرایند برداشت اسپریم انجام شده است؛ رقمی که بیش از یک چهارم کل تلفات نظامی را تشکیل می‌دهد. پیش از جنگ، برداشت اسپریم پس از مرگ تنها به درخواست شریک زندگی فرد کشته شده مجاز بود. والدینی که می‌خواستند اسپریم پسر فوت‌شده‌شان را حفظ کنند، ناچار بودند از دادگاه خانواده حکم قضایی بگیرند. طبق اعلام وزارت بهداشت، ۱۳۲ مورد از ۱۷۵ مورد استخراج، از سوی والدین فرد فوت‌شده بوده، نه شریک زندگی‌اش. والدین به طور عمده می‌خواهند از اسپریم برای ایجاد نوه پس از مرگ پسرشان استفاده کنند. درخواستی که با لحاظ کردن برخی استثنائات، دادستان کل الزامی بودن اجازه قضایی برای استخراج اسپریم از پسر فوت‌شده را نداشته است. این تغییرات در مقررات که به صورت اضطراری و در پاسخ به شرایط ویژه جنگی صورت گرفته، سوالات زیادی درباره اخلاق، حقوق فردی و معنای زندگی پس از مرگ مطرح کرده است. آیا این روند که برای حفظ نسل آینده از افرادی که به طور ناگهانی از بین رفته‌اند، به معنای مقابله با